



MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ MEMORANDUMO APTARIMO LIETUVOJE ATASKAITA

Vilnius 2001 gegužė - birželis

Arūnas Bėkšta ir Dr. Vincentas Dienys

Memorandumo aptarimą Lietuvoje rėmė Europos Komisija ir
Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

Turinys

Įvadas

1. Aptarimo procesas

2. Tezių aptarimas

Pirma tezė: nauji pagrindiniai įgūdžiai – visiems

Antra tezė: daugiau investicijų į žmogiškuosius išteklius

Trečia tezė: diegti naujoves į mokymą ir mokymąsi

Ketvirta tezė: vertinti mokymąsi

Penkta tezė: peržiūrėti, pergalvoti orientavimą ir konsultacijas

Šešta tezė: priartinti mokymąsi prie namų

3. Pasiūlymai dėl nuoseklios mokymosi visą gyvenimą strategijos

4. Veiksmai Europos lygiu

5. Indikatoriai

6. Išvados

1 priedas. Švietimo ir mokslo ministerijos misija

2 priedas. Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus kreipimasis į vaizdo konferencijos dalyvius.

3 priedas. Mokymosi visą gyvenimą memorandumo konsultacijų proceso koordinavimo komitetas

4 priedas. Mokymosi visą gyvenimą memorandumo aptarimas Lietuvoje

5 priedas. Institucijos, įtrauktos į Memorandumo aptarimą

6 priedas. Nacionalinio švietimo forumo steigiamosios konferencijos rezoliucija

Įvadas

Mokymosi visą gyvenimą idėja Lietuvoje nėra naujiena. Didelį dėmesį jai skyrė ir ja iš dalies rėmėsi Lietuvos švietimo reforma, pradėta įgyvendinti 1990 metais atkūrus nepriklausomybę. Švietimo ir mokslo ministerija niekada nebuvo išleidusi iš savo politikos mokymąsi visą gyvenimą problematikos. Mokymosi visą gyvenimą užtikrinančios švietimo sistemos kūrimas akcentuojamas ministerijos misijoje (1 priedas), strateginiuose švietimo politikos dokumentuose.

Tačiau, kaip parašyta Memorandume, “laikas imtis veiksmų”.

Mokymosi visą gyvenimą memorandumo svarstymas Lietuvoje davė naują impulsą pergalvoti visą švietimo ir studijų sistemą, susimąstyti, kur mes esame, kur einame, su kokiomis problemomis susiduriame, ką dar reikia padaryti, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas galėtų gauti kokybišką pagrindinį išsilavinimą, kad įvairios mokymo institucijos, neformalūs kursai, duotų žmogui tai, ko jam labiausiai reikia gyvenime, kad jis galėtų jaustis kaip orus Europos ir pasaulio pilietis, saugus darbo rinkoje.

Į baigiamąją Memorandumo svarstymo vaizdo konferenciją kreipėsi Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus. Jis atkreipė dėmesį į mokymosi visą gyvenimą svarbą Lietuvos ateičiai ir paragino valstybės institucijas, visuomenę, verslo bendruomenę ir pačius piliečius dalyvauti kuriant šalyje nuolatinio mokymosi erdvę (2 priedas).

Norime padėkoti Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos valdybos pirmininkei Romualdai Vilimienei, Švietimo ir mokslo ministerijos Specialistų rengimo departamento direktoriui Romualdai Pusvaškiui bei

Švietimo plėtotės skyriaus vadovui Ričardui Ališauskui už kritines pastabas ir asmeninį indėlį, ruošiant šią ataskaitą.

1. Aptarimo procesas

Memorandumo aptarimui koordinuoti Švietimo ir mokslo ministras Algirdas Monkevičius įsteigė Nuolatinio mokymosi memorandumo konsultacijų koordinavimo komitetą (3 priedas). Koordinavimo komitetas patvirtino konsultavimo planą ir biudžetą. Komiteto nariai buvo kviečiami dalyvauti visuose renginiuose, nuolat informuojami apie konsultavimo eigą ir jo rezultatus.

Švietimo ir mokslo ministerija konsultavimo projektą paruošti ir jį įgyvendinti pavedė nevyriausybinei organizacijai Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijai. Projektui vadovauti pakviestas Suaugusiųjų švietimo asociacijos valdybos narys, buvęs Kultūros ministras Arūnas Bėkšta.

Konsultavimo projekto idėja pagrįsta šiais principais:

1. Maksimaliai išnaudoti įvairius su Memorandumo idėjomis susijusius renginius, kurie konsultavimo metu vyko Lietuvoje. Juose buvo galima pristatyti memorandumą ir gauti grįžtamąjį ryšį dėl jame išdėstytų teiginių ir užduotų klausimų.
2. Įtraukti į konsultavimo procesą daugiau socialinių partnerių - išplėsti diskusiją už švietimo sistemos ribų.
3. Įtraukti į konsultavimo procesą regionus.

Remiantis šiais principais buvo paruoštas Konsultavimo veiksmų planas (4 priedas).

Į konsultavimo procesą buvo įtrauktos valstybinės institucijos, trišalės komisijos ir socialiniai partneriai, nevyriausybinių organizacijų, atskiros mokymo institucijos (5 priedas).

Siekiant padaryti memorandumą prieinamą kuo didesniai žmonių ratui, Memorandumo tekstas buvo išverstas ir atspausdintas atskiru leidiniu ir išdalintas aptarimo renginių dalyviams, LSŠA nariams, dalis tiražo per Nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką išplatinta Lietuvos viešosiose bibliotekose. Memorandumas buvo įdėtas į Švietimo ir mokslo ministerijos ir LSŠA tinklapius (www.smm.lt ir <http://www.laae-lssa.lt>). Apie Memorandumą ir jo svarstymą Lietuvoje buvo paruoštos trys specialios antrosios Lietuvos radijo programos laidos, Memorandumas pristatytas tiesioginėse Lietuvos radijo ir televizijos laidose. Apie Memorandumo svarstymą rašė respublikiniai ir regioniniai laikraščiai.

Memorandumui aptarti panaudoti du pagrindiniai metodai:

1. Apklausos.
2. Aptarimo seminarai.

Labiau fokusuotoms grupėms (užsienio kalbų mokytojams, studentams, formalaus švietimo institucijų vadovams, neformalaus suaugusiųjų švietimo teikėjams, aukštesniųjų mokyklų mokytojams ir pan.) buvo paruoštos specialios anketos, kuriomis siekta išsiaiškinti kai kuriuos Memorandumo klausimus, konkrečiai susijusius su jų betarpiška veikla.

Aptarimo seminarai buvo organizuojami regionuose ir tokioms grupėms, kuriose atstovauta įvairioms institucijoms ir skirtingiems interesams. Seminaruose buvo pateikiami pranešimai, apibūdinantys situaciją Lietuvoje įvairiais Memorandumo aspektais ir analizuojamos galimos veiklos kryptys bei iškeltų problemų sprendimai, atitinkantys Lietuvos realybę ir Memorandumo dvasią.

Čia paminėsime tik vieną rezultatą. Lietuvos Respublikos Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komitetas, apsvairstęs Memorandumą, nutarė siūlyti:

1. Švietimo ir mokslo ministerijai
 - a) bendradarbiaujant su Ūkio bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijomis iki 2001 07 02 sudaryti darbo grupę įvertinti Lietuvos teisės norminius aktus mokymosi visą gyvenimą požiūriu ir, jei reikia, pateikti siūlymus Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui juos tobulinti;
 - b) iki 2001 12 31 pristatyti Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui Mokymosi visą gyvenimą strategijos projektą.
2. Švietimo ir mokslo bei Kultūros pakomitečiams iki 2001 07 02 pateikti siūlymus Lietuvos radijui ir televizijai dėl mokymosi visą gyvenimą programų rengimo.

Kaip jau minėta, projekto vykdytojams buvo svarbu įtraukti į diskusiją visus 10 Lietuvos regionų.

Svarstymus apskrityse organizavo LSŠA ir Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigti Regioniniai suaugusiųjų švietimo informacijos centrai. Šių centrų vadovai prieš pradėdami svarstymą gavo savivaldybių ir apskričių vadovų, kuriems Švietimo ir mokslo ministerija išsiuntinėjo kviečiamuosius laiškus, politinį palaikymą ir LSŠA metodinę paramą - jie buvo apmokyti parengiamajame seminare.

Aptarimuose dalyvavo LSŠA vadovai ir aptarimo Lietuvoje projekto vadovas.

Diskusijos mokymosi visą gyvenimą klausimu Lietuvoje rimtai pradėtos 1998 metais, kai Švietimo ir mokslo ministerija suformulavo švietimo reformos Lietuvoje antrojo etapo prioritetus. 1999 m. kovo 2 d. Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus savo dekretu įsteigė darbo grupę Lietuvos švietimo plėtotos strategijai parengti. Šioje strategijoje vienu iš tikslų formuluojamas kokybiškų jungčių tarp atskirų švietimo sistemos grandžių užtikrinimas, kad susidarytų palankios sąlygos mokymosi visą gyvenimą plėtrai. Būtina taip pat paminėti steigiamąjį Nacionalinio švietimo forumo konferenciją, vykusią Vilniuje 2001 birželio 26-27 dienomis. Kaip pažymima forumo rezoliucijoje, svarbiausias Nacionalinio švietimo forumo uždavinys yra parengti veiksmų planą visuotiniam ir kokybiškam pagrindiniam išsilavinimui įgyti (6 priedas). Tai tiesiogiai susiję su Memorandumo iškeltomis idėjomis, nes pagrindinis išsilavinimas sudaro realias prielaidas mokymui visą gyvenimą realizuoti. Numatoma, kad Nacionalinis švietimo forumas bus nuolat veikianti institucija. Lietuva yra pirmoji Europos valstybė, kuri, atsiliepdama į UNESCO paskelbtą programą "Švietimas visiems", įsteigė Nacionalinį švietimo forumą.

2. Tezių aptarimas

Baigiamosios vaizdo konferencijos metu dalyviams buvo išplatinta anketa, kurioje jie turėjo nustatyti pagrindinių tezių prioritetus. Vaizdo konferencijoje, kuri buvo transliuojama iš Distancinio mokymo centro Kauno technologijos universitete į šešias distancines klases Lietuvos regionuose, dalyvavo 126 dalyviai. Nors dalyviai atstovavo įvairioms institucijoms, dominavo švietimo sistemos darbuotojai. Suprasdami, kad tyrimas neatspindi Lietuvos gyventojų nuomonės, o yra tik šios konferencijos dalyvių apibendrinta nuomonė, mes vis dėlto manome, kad ją verta paminėti. Susumavus visų konferencijos dalyvių reitingus, tezės prioriteto tvarka išsidėsto taip:

1. Antra tezė: daugiau investicijų į žmogiškuosius resursus
2. Pirmą tezė: nauji pagrindiniai įgūdžiai – visiems
3. Trečia tezė: diegti naujoves į mokymą ir mokymąsi
4. Ketvirta tezė: vertinti mokymą ir mokymąsi
5. Penkta tezė: peržiūrėti, pergalvoti orientavimą ir konsultacijas
6. Šešta tezė: priartinti mokymąsi prie namų.

Iš šio išdėstymo galima daryti išvadą, kad dauguma į anketą atsakiusių žmonių mano, kad pirmiausiai reikia daugiau investuoti į žmogiškuosius išteklius, o tada bus galima pasiekti ir visa kita.

Toliau šioje ataskaitoje pateikiamą apibendrinti anketų duomenys ir diskusijų pasiūlymai pagal Memorandumo tezes.

Pirma tezė: nauji pagrindiniai įgūdžiai – visiems

1.1. Naujų pagrindinių įgūdžių apibrėžimas ir jų prieinamumo užtikrinimas visiems piliečiams

Informacinės technologijos (IT)

Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis 1998 metais vidutiniškai vienas ugdymui skirtas kompiuteris teko 72 bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų moksleiviams. Švietimo ir mokslo ministerija siekia yra, kad iki 2003 metų pabaigos vidutiniškai vienas kompiuteris tektų dešimčiai 9-12 klasėse moksleivių, o visi mokiniai baigdami mokyklą mokėtų naudotis kompiuteriu.

Dauguma Memorandumo aptarimo organizatorių apklaustų mokytojų ir dėstytojų mano, jog Lietuvoje kiekvienas mokinytis mokės laisvai naudotis kompiuteriais nuo 2005 metų.

Studentų sąjungos atliktoje apklausoje, skirtoje Mokymosi visą gyvenimą memorandumo aptarimui, atsakydami į klausimą, ar turi pakankamas sąlygas naudotis Internetu, 60 proc. studentų nurodė, jog nepakankamas, 15 proc.- pakankamas iš dalies ir 25 proc.- visiškai pakankamas.

Užsienio kalbos

Užsienio kalbos mokytojų apklausa parodė, kad šiuo metu geriausias galimybes įgyti užsienio kalbos įgūdžių turi mokyklose besimokantys asmenys, blogiau vertinamos dirbančiųjų galimybės ir blogiausiai vertinamos priešpensijinio ir pensijinio amžiaus žmonių galimybės.

Apklaustųjų nuomone, šiuo metu geriausiai Lietuvos žmonės moka rusų kalbą (8 balai iš 10), anglų (6 balai) bei vokiečių (4 balai). Kitų kalbų mokėjimas (prancūzų, skandinavų) vertinamas 1-2 balais.

Pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria suaugę Lietuvos gyventojai mokydami užsienio kalbų: finansinės galimybės, nepasitikėjimas savo jėgomis ir motyvacijos stoka.

Technologinė kultūra

Diskutuojant Mokymosi visą gyvenimą memorandumą, įvairiose auditorijose technologinės kultūros sąvokai reikėdavo papildomo paaiškinimo. Diskusijų dalyviai dažniausiai ją siejo su naujų technologijų įsisavinimu gamyboje. Technologinės kultūros įgūdžių formavimas daugiau suvokiamas kaip suaugusiųjų švietimo arba profesinio ugdymo turinio dalykas. Bendrojo lavinimo mokyklų programose jis beveik neatsispindi. Taigi šiam gebėjimui ugdyti Lietuvoje reikia skirti ypač didelį dėmesį.

Verslumas

Panašiai kaip technologinė kultūra, verslumas traktuojamas labiau kaip suaugusiųjų švietimo ir profesinio ugdymo turinio dalykas. Bendrojo lavinimo mokyklose šiam įgūdžiui lavinti skiriamas menkas dėmesys. Žymiai didesnis dėmesys šiam gebėjimui skiriamas profesinėse ir aukštesniosiose mokyklose (kolegijose). Visų jų programose yra verslumo moduliai.

Kaip rodo Ūkio ministerijos atlikti tyrimai, smulkaus ir vidutinio verslo atstovai verslumo žinių trūkumo dar nesuvokia kaip vienos iš svarbių kliūčių verslo plėtrai. Tuo tarpu bankai pažymi, kad smulkaus ir vidutinio verslo kreditavimo galimybės išnaudojamos tik 50 procentų. Dažniausiai dėl to, kad smulkieji verslininkai nesugeba paruošti kokybiškų verslo planų.

Socialiniai gebėjimai

Suvokiant socialinių gebėjimų svarbą ugdant aktyvų pilietį, Lietuvoje paruoštos pilietinio ugdymo programos bendrojo lavinimo mokykloms, tačiau ugdymo praktika dar neturi tradicijų ir sunkiai konkuruoja su kitais ugdymo turinio dalykais. Šiam gebėjimui reikėtų skirti žymiai didesnį dėmesį, nes netolerancijos kitam žmogui protrūkiai Europoje vėl ima dažnėti, populistiniais šūkiais prisidengiančios kraštutinės politinės jėgos vis labiau matomos politiniame gyvenime. Neturint aktyvių, kritiškai ir savarankiškai mąstančių piliečių, demokratinė valdymo sistema gali atvesti į valdžią antidemokratinės jėgos. Gali būti, kad Europai pagrindinis iššūkis gali tapti ne informacinės technologijos ar verslumas, o būtent socialiniai gebėjimai.

Aptariant Memorandumą šiam gebėjimui ypač didelį dėmesį skyrė profesinės sąjungos, teigdamos, kad jos šiandien vaidina labai svarbų vaidmenį ugdant aktyvų pilietiškumą. Profesinės sąjungos kuria specialias mokymo programas ir moko savo narius. Problema yra ta, kad profesinės sąjungos yra praradusios savo svorį visuomenėje, narių skaičius palyginti nedidelis, todėl jų pastangos neduoda reikiamo rezultato. Todėl diskusijose atkreiptas dėmesys į nevyriausybinių organizacijų vaidmenį ugdant aktyvų pilietį.

Tikriausiai didžiausią darbą, ugdydamos suaugusiųjų socialinius gebėjimus ir ypač aktyvų pilietiškumą, Lietuvoje atlieka nevyriausybinių organizacijos, remiamos tarptautinių organizacijų ir įvairių fondų. Lietuvos valdžios institucijų dėmesys šiai problematikai yra dar per mažas.

Nacionaliniai prioritetai

Baigiamojoje Memorandumo aptarimo vaizdo konferencijoje dalyviai buvo paprašyti nustatyti naujų bendrųjų gebėjimų reitingus. Prioriteto tvarka nauji bendrieji gebėjimai išsidėdė taip:

1. Gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis
2. Socialiniai gebėjimai
3. Užsienio kalbų mokėjimas
4. Verslumas
5. Technologinė kultūra

Džiugina aukštas socialinių gebėjimų reitingas. Tačiau reikia priminti, kad konferencijoje dominavo švietimo darbuotojai. Kitoje auditorijoje reitingas gali būti kitoks. Ir vėl krinta į akis mažas dėmesys technologinei kultūrai.

Švietimo ir mokslo ministerija šiandien prioritetą teikia gebėjimui naudotis informacinėmis technologijomis. Ministerijos strateginiame plane yra numatyta speciali programa "Švietimas informacinei visuomenei".

Klaipėdos apskrityje buvo pasidalinta patirtimi, kaip mokytojus kompiuterinio raštingumo mokė mokiniai. Iškelta idėja panaudoti kompiuterines mokyklų klases po pamokų tėvams mokytis.

Diskusijose atkreiptas dėmesys į potencialų mokyklų bibliotekų bei viešųjų bibliotekų vaidmenį suteikiant galimybę jį įgyti ne tik mokiniams, bet ir jų tėvams. Turint omenyje viešųjų bibliotekų filialų mažuose miesteliuose ir kaimuose jungimą su mokyklų bibliotekomis, šis vaidmuo dar labiau didėja.

Šiandieninis gyvenimas akivaizdžiai rodo būtinybę suaugusiems įsigyti du iš naujųjų bendrųjų įgūdžių - gebėjimą naudotis informacinėmis technologijomis ir gebėjimą bendrauti užsienio kalbomis. Tokių mokymų nuolat reikia, rinka siūlo daugybę galimybių realizuoti šį poreikį. Kadangi šie gebėjimai tiesiogiai susiję su galimybe įsidarbinti, žmonės yra patys linkę investuoti savo lėšas į jų įgijimą. Kitiems suaugusiųjų naujiems įgūdžiams lavinti turėtų būti kuriamos specialios valstybinės programos.

Diskusijų dalyviai, be jau aptartų, pateikė tokius pasiūlymus:

- Integruoti naujuosius bendruosius įgūdžius į mokymo turinį, o patį turinį ir mokymo metodikas deakademizuoti.
- Daugiau taikyti projektinius mokymo metodus, integruojančius atskirus dalykus ir parodančius gyvenimą kaip visumą.
- Pereiti prie mokytojų darbo komandomis tiek rengiant mokymo programas, tiek ir mokant mokinius
- Keisti mokytojų supratimą apie savo vaidmenį - nuo žinių perteikėjo ir įgūdžių lavintojo link konsultanto ir patarėjo.

1.2. „Antrosios galimybės“ įgyti naujų pagrindinių įgūdžių sudarymas. Visapusiškai prieinamas „skaitmeninis raštingumas“ ir kiti nauji pagrindiniai įgūdžiai

Atsakydami į anketos klausimą „Kokių veiksmų turėtų imtis bendruomenės grupės, kurioms nepavyko įgyti kompiuterinio raštingumo?“, aukštesniųjų mokyklų dėstytojai nurodė, kad jie turėtų savo iniciatyva mokytis, lankyti kursus. Tačiau nemažai apklaustųjų (25 proc.) nurodė, kad kažkas (valstybė, savivaldybė, darbdaviai) turi organizuoti nemokamus mokymus.

Aptariant Memorandumą su formalaus ugdymo institucijų asociacijų atstovais, diskusijos dalyviai nurodė tokius kelius, kaip palengvinti naujųjų pagrindinių įgūdžių įgijimą (prioriteto tvarka):

1. Atverti bendrojo lavinimo mokyklas mokyti tėvams, darbo biržos siunčiamiems asmenims ir kt.
2. Garantuoti pagrindinio mokymosi visuotinumą jį diferencijuojant, diegiant antrojo šanso mokyklų patirtį.
3. Plėsti suaugusiųjų švietimo institucijų tinklą, atgaivinti liaudies universitetus.
4. Numatyti bendrųjų gebėjimų vertinimą.
5. Numatyti bendrųjų gebėjimų ugdymo tęstinumą.
6. Individualizuoti ugdymo turinį ir procesą.

1.3. Naujų įgūdžių poreikio kontrolė ir tenkinimas

Lietuvos patirtis šioje srityje yra labai ribota. Konsultacijų metu buvo pasisakyta už aktyvų dalyvavimą ES programų rėmuose vykdomuose projektuose.

Antra tezė: daugiau investicijų į žmogiškuosius išteklius

2.1. Didesnis investavimas į mokymąsi visą gyvenimą ir žogiškųjų išteklių tobulinimą

Valstybės dėmesį žmogiškiesiems ištekliams vystyti pirmiausia parodo lėšos, skiriamos švietimui. Nacionalinio švietimo biudžeto dalis BVP kilo nuo 5.5 proc. 1996 m. iki 6.54 proc. 1999 m., tačiau 2000 vėl krito iki 6 proc. Taigi švietimo dalis BVP nuolat svyruoja apie 6 procentus¹. Tai yra gana aukštas rodiklis.

Lietuvoje nedarbo lygis 2000 metais buvo 11,5 proc. Darbo rinkos profesiniam mokymui ir konsultavimui įsteigtas Užimtumo fondas, kurio lėšos daugiausiai skiriamos bedarbiams mokytis. Tačiau 2000 metais už šio fondo lėšas buvo apmokyta tik 0,65 proc. darbo jėgos².

Lietuvoje apie 70 proc. darbuotojų dirba privačiose įmonėse. Kaip parodė tyrimai, priklausomai nuo ūkio sektoriaus, tik nuo 10 iki 20 proc. įmonių skiria lėšas darbuotojų kvalifikacijai kelti³.

Biudžetinės įstaigos paprastai skiria didesnę dėmesį darbuotojams mokytis. Ypač tai pasakytina apie švietimo, sveikatos apsaugos, socialinės rūpybos sistemas. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo

(priimtas 1998 birželio 30 d.) 17 straipsnis nustato, kad lėšos, reikalingos valstybės ir savivaldybių tarnautojų profesinės kvalifikacijos tobulinimui ir perkvalifikavimui, skiriamos iš valstybės ir savivaldybių biudžetų iki 3 procentų iš šių biudžetų išlaikomų įstaigų metinio darbo užmokesčio fondo dydžio.

Žmogiškųjų išteklių plėtrai skiriamas prioritetas Nacionalinės plėtros plane ir Regioniniuose plėtros planuose.

Kiek patys žmonės skiria lėšų mokymuisi, parodo Šeimos ūkio apžvalgos (Household survey). Statistikos departamentas pateikia tokius duomenis (procentais nuo pajamų)⁴:

Metai	Didžiuosiuose miestuose	Kituose miestuose	Kaimuose
1996	1,2	0,77	0,55
1999	0,9	0,54	0,18

2.2. Iniciatyvų skatinimas ir kliūčių šalinimas siekiant motyvuoti piliečius ir įmones investuoti į mokymą ir mokymąsi

Lietuvoje yra verslininkų, kurie iš tikrųjų rimtai investuoja į personalo ugdymą, tačiau didesnė dalis mano, kad tai nėra svarbus dalykas. Tokiam požiūriui palankią dirvą sudaro didelis nedarbas, palyginti silpnos profesinės sąjungos ir įstatymai, neskatinantys darbdavių investuoti į žmogiškuosius išteklius.

Aptariant Memorandumą su socialiniais partneriais atkreiptas dėmesys, kad išlaidas dėl smulkių ir vidutinių verslininkų mokymų turėtų pasidalinti valstybė ir patys verslininkai (50/50). Pastebėta, kad įvairios valstybinės institucijos skiria lėšų smulkiems verslininkams mokytis, tačiau programos nekoordinuojamos, lėšos išskaidomos, todėl panaudojamos neefektyviai.

Kaip teigė diskusijose dalyvavę profesinių sąjungų atstovai, jų apklausos parodė, kad darbininkai mano, jog išlaidas dėl darbininkų mokymo turėtų pasidalinti darbdavys ir valstybė, nes pats darbininkas dėl mažo atlyginimo negali investuoti į mokymąsi ir kvalifikacijos kėlimą.

Apklausus 300 Lietuvos maisto perdirbimo, turizmo ir informacinių technologijų įmonių vadovų, 45 proc. mano, kad darbuotojų kvalifikacijos kėlimas yra pačių darbuotojų pareiga, 40 proc. - darbdavio pareiga, 7 proc. laiko, jog už tai atsakinga Vyriausybė, 5 proc. - ūkio šaka, ir 2 proc. teigia, kad darbuotojų kvalifikacijos kėlimas yra daugiau nuostolis, negu nauda⁵.

Apklausos rodo labai skirtingą įvairių visuomenės grupių požiūrą į atsakomybės dėl mokymosi ir kvalifikacijos kėlimo pasidalijimą. Matyt, tai daugiau rodo tai, jog valstybės ir darbdavių politika darbuotojų mokymo atžvilgiu turi būti lanksti ir skirtinga priklausomai nuo skirtingų visuomenės grupių, mokymosi tikslų, motyvacijos ir kitų aplinkybių.

Aptariant Memorandumą su formalios ugdymo institucijų asociacijų atstovais, diskusijos dalyviai nurodė tokius pagrindinius kelius, kaip padidinti (paskatinti) investicijas į žmogiškuosius išteklius (prioriteto tvarka):

1. Mokesčių politika skatinti darbdavių investicijas į žmones.
2. Įdiegti švietimo investicijų perskirstymo pagal asmenų asmeninį indėlį į mokymąsi sistemą (pavyzdžiui, sukuriant valstybinį fondą, kurio lėšos leistų padvigubinti paties asmens investicijas į mokymąsi 50+50 ar kokia nors kita panašia forma).
3. Skatinti mokymąsi kuriant specialius fondus pirmajai kvalifikacijai įgyti, vyresniojo amžiaus žmonėms perkvalifikuoti ir kt.
4. Parengti valstybinę žmogiškųjų išteklių vystymo strategiją akcentuojant ne tik profesinį mokymą, bet ir bendrąjį lavinimą bei aktyvaus pilietiškumo ugdymą.
5. Sukurti darbdavių investavimo į žmones gynimo ir draudimo sistemą.

Svarbus aspektas yra socialinė partnerystė. Atsakomybės pasiskirstymas turi būti trišalių sutarčių dalykas.

2.3. Lanksčių darbo sąlygų kūrimas, siekiant skatinti mokymąsi visą gyvenimą

Paprastai sąlygos priklauso nuo įstatymų, kurie sudaro galimybes tokias sąlygas sukurti arba dėl jų susitarti, nuo socialinės partnerystės konkrečioje įmonėje ar įstaigoje ir žinoma, nuo darbdavių požiūrio į mokymą ir mokymąsi.

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas suteikia kai kurių galimybių darbdaviams sudaryti lanksčias darbo sąlygas. Įstatymo 14 straipsnis sako, kad asmenų, dirbančių pagal darbo sutartį, prašymu gali būti suteikiama neformaliajam švietimui skirta valstybės ir kita parama bei mokamos papildomos atostogos su darbdaviu suderintu laiku. Šių atostogų trukmė, mokėjimo sąlygos ir kita parama numatoma kolektyvinėje

arba darbo sutartyje.

Biudžetinių organizacijų vadovai šia norma pasinaudoja žymiai dažniau negu privačių įmonių vadovai.

Diskusijų metu tiek darbdaviai, tiek profesinių sąjungų atstovai teigė, jog reikia tobulinti įstatymus taip, kad jie skatintų darbdavius investuoti į darbuotojų mokymą ir mokymąsi ir sudaryti tam sąlygas.

Trečia tezė: diegti naujoves į mokymą ir mokymąsi

3.1. Aukštos kokybės į vartotoją orientuotų mokymosi sistemų, lengvai pritaikomų skirtingoms mokinių grupėms, kūrimas

Diskusijų dalyviai yra tos nuomonės, kad Lietuvos švietimo sistema tinkamai neatliepia skirtingų mokinių grupių poreikių. Privalomąjį mokymąsi teikiančios bendrojo lavinimo mokyklos yra per daug orientuotos į teoriją ir per mažai prisitaikę prie "sunkių" vaikų. Todėl palyginti didelis skaičius vaikų meta mokyklą, ypač paskutinėse pagrindinės mokyklos klasėse. Tiesa, tokiems vaikams yra sukurtos alternatyvios, vadinamosios *jaunimo mokyklos*. Tačiau jos yra negausios ir nepajėgia priimti visų pageidaujančių.

Aptariant Memorandumą ir analizuojant mokymosi galimybes, mokymo kokybę, darbo rinkos situaciją, daugelyje apskričių gana smarkiai buvo kritikuojamos profesinės mokyklos. Darbdaviai nurodė, kad profesinės mokyklas baigę moksleiviai neturi reikiamų žinių ir įgūdžių, todėl atėjusius į darbą juos reikia papildomai mokyti. Aštriai kelta problema, kad vis dar yra daug mokymo programų, kurios paruoštos pagal tai, ką sugeba duoti dėstytojas, o ne pagal tai, ko reikia rinkai ir moksleiviams. Panašią kritiką savo dėstytojų atžvilgiu išreiškė ir Memorandumo aptarime dalyvavę aukštųjų mokyklų studentai.

Mokymo kokybė labai priklauso nuo profesinių mokyklų mokomosios bazės kokybės. Visose diskusijose buvo atkreiptas dėmesys į tai, jog reikia iš esmės padidinti investicijas į profesinių mokyklų bazę. Kita vertus, daugeliui yra aišku, kad mokyklų bazė negalės technologinėmis naujovėmis niekada neprilygs įmonėms. Todėl siūloma plėtoti mokyklų ir įmonių partnerystę, diegti dualinio mokymo sistemas.

Kita tendencija, kurią pastebi darbo biržos darbuotojai, yra ta, kad smulkių įmonių darbdaviai ieško žmonių, turinčių ne vieną kvalifikaciją. Pavyzdžiui, jeigu įmonė ieško vairuotojo, tai pageidauja, kad jis dar mokėtų suvirinti, tekinti arba turėtų ir elektriko kvalifikaciją. Kitaip sakant, darbdaviams reikia daugiafunkcinių darbuotojų. Profesinio rengimo sistema turėtų tenkinti šį poreikį.

Kaip teigiamą laimėjimą konsultacijų dalyviai paminėjo neuniversitetinių studijų sektoriaus sukūrimą, tai padidins aukštojo mokslo prieinamumą ir aukštojo mokslo sistemą padarys lankstesnę.

Diskusijų dalyviai yra tos nuomonės, kad santykinai mažai dėmesio skiriama suaugusiųjų mokymui. Ypač tai pasakytina apie neformaliojo mokymo, kuris žinių visuomenėje turės ypatingą svarbą, plėtrą.

3.2. Nauji mokymo ir mokymosi metodai, kurių sudedamoji dalis būtų informacinės ir komunikacinės technologijos

Apklausus neformaliojo suaugusiųjų švietimo teikėjus nustatyta, kad 79 proc. apklaustųjų nuolat naudoja kompiuteriu, 78 proc. naudoja kompiuterį komunikacijai ir 77 proc. naudoja juo ruošdamiesi paskaitoms, tačiau tik 26 proc. ruošdamiesi paskaitoms naudoja Internetu. Tai rodo, kad kompiuteris daugiau naudojamas kaip spausdinimo mašinėlė (word processor). Mokymo procese kompiuterius dažniausiai naudoja tik tie, kurie moko dirbti su kompiuteriu. Kitoms temoms dėstyti kompiuteris beveik nenaudojamas. Analogiška situacija yra ir formaliojo švietimo sistemoje.

Dėl techninės įrangos stygiaus, didelių ryšių kaštų bei nepakankamo mokytojų pasirengimo komunikacinės technologijos taip pat mažai naudojamos mokymo procese.

3.3. Naujo mokytojų ir instruktorių vaidmens skatinimas

Nors naujoje į mokymąsi orientuotoje švietimo sistemoje mokytojo vaidmuo keičiasi, mokytojas vis tiek išlieka labai svarbiu mokymosi proceso dalyviu. Deja, diskusijų dalyviai pripažino, kad iš sovietmečio paveldėtas mokytojų korpusas keičiasi palyginus lėtai ir jokių būdu nepatenkina šiuolaikinių reikalavimų. OECD ekspertai, 2000 metais vertinę Lietuvos švietimo sistemą, mokytojų rengimą ir jų kvalifikacijos tobulinimą nurodė kaip pagrindinį švietimo reformos trūkumą.

Konsultacijų dalyvių išsakytas mintis glaustai galima apibendrinti taip:

- Mokytojo/dėstytojo vaidmuo mokymo procese bei jam reikalingos kompetencijos jau yra suprastos teoriniame lygmenyje. Įvairių daugiašalių bei dvišalių projektų dėka yra sukaupta nemaža žinai kaip (angl. know how). Tačiau šį žinojimą yra įgijusi tik nedidelė dalis mokytojų/dėstytojų. Todėl būtina organizuoti įgyto žinai kaip sklaidą.
- Efektyviai įsisavinti naujus mokymo metodus padeda galimybė pamatyti, kaip tie metodai yra taikomi. Šia prasme labai svarbu būtų plėsti mokytojų/dėstytojų mainų programas. Tiesa, tokią galimybę apsunkina tai, kad dauguma mokytojų, ypač vyresnio amžiaus, prastai moka užsienio kalbas.
- Mokytojus pirmiausia reikėtų išmokyti bendruosius gebėjimus ugdančių ir mokytis skatinančių mokymo metodų.
- Būtina sukurti dirbančių su suaugusiais mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą.
- Profesinių mokyklų dėstytojai patys turėtų padirbėti naujose įmonėse, kad akivaizdžiai matytų ir suprastų naujas technologines tendencijas. Labai pasiteisina dėstytojų įsidarbinimas konsultantu įmonėje.

Ketvirta tezė: vertinti mokymąsi

4.1. Visų formų mokymosi, įskaitant neformalųjį ir neformalųjį savaiminį, naujų pripažinimo ir vertinimo metodų kūrimas, siekiant paremti mokymąsi visą gyvenimą ir mobilumą

Lietuvoje dar tik pradedama kurti poįstatyminių aktų, paruošiančių dirvą naujiems vertinimo metodams atsirasti, bazė.

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo 11 straipsnis, apibrėžiantis neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyvių teises, nustato, kad formaliojo švietimo, mokslo ir studijų institucijose išlaikę atitinkamus egzaminus, jie gali gauti neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų žinių įvertinimą bei valstybės pripažintą išsilavinimo ar tam tikros jo pakopos, atskiros reglamentuotos programos dalies (modulio) baigimo dokumentą.

Įgyvendindama šį įstatymą, Švietimo ir mokslo ministerija parengė Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įvertinimo tvarką, kuri dar turi būti patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Šis dokumentas reglamentuoja žinių, gebėjimų ir įgūdžių, įgytų neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje, ir savarankiško mokymosi žinių, gebėjimų bei įgūdžių pripažinimą formaliojo švietimo įstaigose (suaugusiųjų, profesinėse ir aukštesniosiose mokyklose), kurių sąrašą kiekvienais metais nustato Švietimo ir mokslo ministras.

4.2. Aktyvesnis dalyvavimas tų, kurie galiausiai praktiškai vertina kvalifikaciją, įskaitant socialinius partnerius ir nevyriausybinės organizacijas

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (priimtas 1997 spalio 14 d.) apibrėžia socialinių partnerių profesinio mokymo kompetenciją. Jis nustato, kad darbdavių interesams atstovaujantys Prekybos, pramonės ir amatų bei Žemės ūkio rūmai, Lietuvos pramonininkų konfederacija ir Lietuvos verslininkų asociacija bei darbuotojų interesams atstovaujančios profesinės sąjungos teikia siūlymus Profesinio mokymo tarybai nustatant profesinio mokymo programų (modulių) bei kvalifikacijos egzaminų reikalavimus ir dalyvauja organizuojant kvalifikacijos egzaminus.

Švietimo ir mokslo ministerija vis daugiau atsakomybės vertinant profesinę kvalifikaciją perduoda Pramonės, prekybos ir amatų rūmams bei Žemės ūkio rūmams: 2001 metais penkiose iš dešimties apskričių baigiamuosius profesinių mokyklų egzaminus organizavo Rūmai.

Memorandumo aptarimo dalyviai siūlė:

- Sukurti akredituotą struktūrą, kurios užsiimtų žinių ir gebėjimų vertinimu
- Įtraukti socialinius partnerius į Mokymosi visą gyvenimą koncepcijų ir strategijų kūrimą ir įgyvendinimą
- Perduoti neformaliai įgytų žinių, gebėjimų ir įgūdžių vertinimą profesinėms asociacijoms (pavyzdžiui, inžinierių sąjungai, verslininkų asociacijai, maisto perdirbėjų asociacijai ir pan.).

Penkta tezė: peržiūrėti, pergaltoti orientavimą ir konsultacijas

5.1. "Holistinės" informacijos suteikimas apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes Europoje ir iniciatyvus orientavimas

Šiandien Lietuvoje informacijos apie mokymus ir įsidarbinimo galimybes Europoje beveik nėra. Informaciją apie aukštojo mokslo studijas Europos ir kitose valstybėse teikia aukštosios mokyklos, jų tarptautinių studijų centrai ir Švietimo ir mokslo ministerijos Aukštojo mokslo ir studijų departamentas. Kitokia informacija beveik neprieinama.

Lietuvoje kuriama profesinio informavimo ir orientavimo sistema. Tokios sistemos jau seniai veikia kitose Europos valstybėse. Reikėtų sukurti tokių institucijų Europinį tinklą, užtikrinantį suderintos standartinės visiems prieinamos informacijos pateikimą visoje Europoje. Per šį tinklą galima būtų užtikrinti ir atitinkamos kvalifikacijos konsultantų paruošimą bei nuolatinį jų kvalifikavimą (tobulinimą).

5.2. Lengvai prieinama informacija ir kvalifikuotas orientavimas vietose

Lietuvoje yra vykdomas didelės apimties nacionalinis projektas kompiuterizuotai informacinei sistemai apie mokymosi galimybes ir situaciją darbo rinkoje sukurti. Tačiau ši sistema dar nepasiekė vartotojo. Todėl daugelyje diskusijų konstatuota, kad labai trūksta lengvai prieinamos informacijos apie tai, kur ir kokie mokymai teikiami, kokie sertifikatai suteikiami, kokias kvalifikacijos įgyjamos baigus kursus. Šiek tiek informacijos galima gauti iš laikraščių, kur dedami skelbimai apie įvairius mokymo kursus, tačiau kokia yra tų kursų kokybė, skaitytojui būna neaišku. Darbo birža teikia informaciją apie darbo rinkos mokymo centrų mokymų bei perkvalifikavimo kursus, tačiau šia informacija daugiau naudojasi bedarbiai. Dirbantys žmonės darbo biržoje lankosi retai. Moksleiviai taip pat neturi informacijos apie tai, kas jų laukia baigus mokyklą. Jie nežino, kokia yra darbo rinkos situacija, nedarbas, paklausios ir nepaklausios specialybės ir panašiai.

Visi pasiūlymai skirti situacijai Lietuvoje gerinti ir yra labai bendro pobūdžio:

- Tobulinti visą informavimo ir konsultavimo sistemą.
- Organizuoti profesinį orientavimą ir konsultavimą tiesiogiai mokymo institucijose.
- Steigti specialius profesinio orientavimo ir konsultavimo centrus.
- Panaudoti informavimui apie mokymąsi visuomeninę televiziją.
- Inicijuoti aktyvų informavimo apie mokymosi galimybes verslą.

5.3. Orientavimo ir konsultavimo specialistų mokymo rėmimas. Kokybiškos orientavimo ir konsultavimo paslaugų rekomendacijos

Lietuvoje šiuo metu nė viena studijų institucija nerengia profesinio orientavimo ir konsultavimo specialistų ir oficialiai neįregistruota nė viena tokios paskirties programa. Todėl reikia plėtoti konsultantų rengimo programas, paruošti modelines orientavimo ir konsultavimo centrų struktūras ir jų veiklos standartus, parengti akreditavimo mechanizmą.

Šešta tezė: priartinti mokymąsi prie namų

6.1. Daugiatikslių mokymosi centrų kūrimas vietose, kad mokymasis būtų lengvai prieinamas

Diskusijos atskleidė dvi daugiafunkciškumo plėtros kryptis:

1. Daugiafunkcinių mokymo centrų steigimą.
2. Esamų institucijų daugiafunkciškumo plėtojimą.

Darbo biržos duomenimis, darbdaviai ieško darbuotojų, turinčių keletą kvalifikacijų, kad darbuotojas galėtų atlikti keletą funkcijų. Tai verčia profesinio ugdymo institucijas pergalvoti savo mokymo programas, ieškoti kitokių mokymo organizavimo formų. Vienas iš pavyzdžių yra Marijampolės profesinio mokymo centras. Centras įkurtas sujungiant į vieną visas Marijampolės rajono profesines mokyklas tokiu būdu sukuriant darnią profesinio mokymo struktūrą, leidžiančią efektyviau panaudoti esamą mokomąją bazę, dėstytojų kvalifikaciją, racionaliau panaudoti valstybės skiriamas lėšas.

Diskusijos dalyviai mano, kad reikėtų išplėsti mokymo įstaigų funkcijas ir steigti kvalifikavimo centrus prie aukštųjų, aukštesniųjų ir profesinių mokyklų. Tokie centrai galėtų būti naudojami kvalifikacijai kelti ar suteikti papildomas kvalifikacijas jų siekiantiems asmenims.

Reikėtų žymiai daugiau išnaudoti švietimo ir mokymo tikslams įstaigas, tradiciškai nelaikomas švietimo įstaigomis - muziejus, bibliotekas, kultūros centrus, klubus ir kitas vietas, kur dėl įvairių priežasčių susirenka ir bendrauja žmonės. Šių įstaigų darbuotojams reikia suteikti papildomų pedagoginių ir andragoginių žinių, kad jie galėtų efektyviau įsijungti į mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimą.

6.2. Informacinių ir komunikacinių technologijų panaudojimas mokymuisi prie žmonių priartinti

Distancinio mokymosi galimybės Lietuvoje plečiasi. Turime Kauno regioninį distancinio mokymo centrą Kauno technologijos universitete ir su juo sujungtas šešias distancines klases Lietuvos regionuose. Diskusijų dalyviai, suprasdami papildomas galimybes, kurias atveria distancinio mokymosi sistema, siūlė:

- Plėsti distancinio mokymosi klasių (centrų) tinklą ir jų prieinamumą.
- Didinti distancinio mokymo programų įvairovę.
- Tobulinti distancinio mokymosi metodikas.
- Ruošti kvalifikuotus dėstytojus, sugebančius efektyviai išnaudoti distancinio mokymo teikiamas galimybes.
- Plėsti savišvietos galimybes, pasinaudojant informacinėmis ir komunikacijų technologijomis (mokomosios kompaktinės plokštelės, televizijos laidos, mokomoji informacija ir mokomosios programos internete ir pan.)

Distancinis mokymasis reikalauja papildomų išteklių. Pasiūlyta, kad distancinio mokymo infrastruktūros sukūrimas ir programos būtų finansuojamos iš valstybės biudžeto, o operacinius kaštus dengtų dalyviai.

6.3. Nuolatinis mokymasis tampa tikrove atviros ir viską apimančios partnerystės dėka

Šis klausimas buvo nagrinėjamas regioniniuose seminaruose, į kuriuos buvo kviečiami mokymo institucijų, vietos valdžios, darbdavių, nevyriausybinių organizacijų atstovai. Įsitikinta, kad partnerystės elementų yra, tačiau jie paprastai yra atsitiktinio pobūdžio. Sisteminga ir visapusiška partnerystė nenustatyta nė vienu atveju. Dažnai paaiškėdavo, kad tik dabar, aptariant Memorandumą, šių institucijų atstovai pirmą kartą visi susirinko kartu. Tai rodo, kad partnerystės plėtrai reikia skirti rimtą dėmesį. Todėl reikėtų ieškoti gerų tokios partnerystės pavyzdžių ir organizuoti projektą gerajai patirčiai perimti.

3. Pasiūlymai dėl nuoseklios mokymosi visą gyvenimą strategijos

Aptarus Memorandumo tezes, susiformavo tokie pagrindiniai mokymosi visą gyvenimą strateginiai tikslai:

1. Paskatinti mokymosi motyvaciją ir išugdyti mokymosi įgūdžius ikimokyklinio ir pagrindinio ugdymo įstaigose.
2. Įgyvendinti kaupiamąjį mokymosi po privalomo ir vėlesnio mokymosi rezultatų įvertinimą.
3. Kiek įmanoma daugiau įtraukti nevyriausybines organizacijas ir socialinius partnerius skatinant ir padedant mokytis suaugusiems.

4. Veiksmai Europos lygiu

1. Europos Sąjungoje buvo imtasi įvairių iniciatyvų siekiant paskatinti kompiuterinį raštingumą. Tačiau dabar, kai Europos Sąjunga neišvengiamai plečiasi, prisijungiant Vidurio ir Rytų Europos valstybėms, reikia imtis bendrų iniciatyvų, ugdančių socialinius gebėjimus ir skatinančių aktyvų pilietiškumą.
2. Plėtoti specialias Europos Komisijos programas, skatinančias kurti integruotas mokymo programas ir komandinį mokytojų darbą, bei informacijos keitimąsi šiose srityse.
3. Aktyviai įtraukiant žiniasklaidą, organizuoti Europos konkursą geriausiam investuotojui į žmogiškuosius išteklius.
4. Įkurti Europinį nacionalinių mokymo programų/įstaigų licencijavimo institucijų tinklą.
5. Įsteigti fondą, kuris remtų naujų kompiuterinių mokymo programų adaptavimą nedidelį gyventojų skaičių turinčioms valstybėms.
6. Bendromis Europos Sąjungos valstybių ir valstybių kandidačių pastangomis įsteigti Europos darbo centrą. ES finansuotų centrinio biuro išlaikymą, informacinio kompiuterinio tinklo kūrimą ir išlaikymą bei konsultantų mokomųjų programų rengimą, jų adaptavimą. Tinklo narės turėtų užtikrinti Nacionalinių darbo centrų išlaikymą ir vietinių profesinio orientavimo ir konsultavimo centrų konsultantų mokymus. Reikėtų apibrėžti privačių konsultacinių firmų dalyvavimo šiame tinkle galimybes ir sąlygas. Taip būtų sukurtas informavimo ir orientavimo tinklas, užtikrinantis kokybišką informacijos pateikimą ir gyventojų konsultavimą.
7. Sukurti neformalaus mokymosi vertinimo institucijų akreditacijos sistemą, kuri leistų užtikrinti įvertintų žinių ir gebėjimų palyginamumą.

5. Švietimo rodikliai

Lietuva kuria švietimo monitoringo sistemą. Kuriant mokymosi visą gyvenimą politiką, naudojamosi tokiais rodikliais:

1. Ikimokyklinių įstaigų lankomumas.
 2. Formalaus ugdymo įstaigų (pradinių, pagrindinių, vidurinių, profesinių, aukštųjų mokyklų) lankomumas.
 3. Nebaigusių (iškritusių) mokslo įvairiuose lygiuose moksleivių procentas.
 4. Suaugusiųjų dalyvavimas formaliajame ugdyme (neakivaizdinės ir vakarinės studijos, darbo rinkos mokymo kursai ir pan.).
 5. Įmonių, investuojančių į žmogiškuosius išteklius, procentas.
- Taip pat būtų svarbu žinoti įvairaus amžiaus grupių (16-9, 20-24, 25-29 ir t.t. metų) mokymo ir mokymosi pasiekimų laimėjimus.

Tam, kad geriau suprastume, kur esame, būtų įdomu žinoti apie tai, kaip kitose šalyse į žmogiškuosius išteklius investuoja:

- Valstybė (į viešąjį ir privatų sektorius).
- Įmonės.
- Gyventojai.

Lietuva dalyvauja EURYDICE veikloje kuriant švietimo laimėjimų rodiklius. Lietuva turi savo atstovą šios programos Darbo komitete, kuriančiame mokymosi visą gyvenimą kokybės vertinimo rodiklius.

6. Išvados

1. Mokymosi visą gyvenimą memorandumo svarstymas Lietuvoje davė naują impulsą pergalvoti visą švietimo ir studijų sistemą, susimąstyti, kur esame, kur einame, su kokiomis problemomis susiduriame, ką dar reikia padaryti, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas galėtų gauti kokybišką pagrindinį išsilavinimą, įvairiose mokymo institucijose, neformaliuose kursuose gautų tai, ko jam reikia, kad galėtų jaustis kaip Europos ir pasaulio orus pilietis, saugus darbo rinkoje.
2. Paskatino sustiprinti partnerystės santykius tarp įvairių švietimo grandžių ir tarp švietimo bei kitų partnerių, suinteresuotų žmogiškųjų išteklių ugdymu ir mokymusi visą gyvenimą.
3. Mūsų nuomone, tai buvo pirmas svarbaus dokumento svarstymas iš tiesų apėmęs didelį suinteresuotų institucijų ir asmenų ratą - nuo Seimo Švietimo, kultūros ir mokslo komiteto iki atskirų Lietuvos regionų ir net mokymo įstaigų. Įgytas patyrimas galėtų ir turėtų būti panaudotas kitiems Lietuvos gyventojams svarbiems dokumentams svarstyti.

1 priedas. Švietimo ir mokslo ministerijos misija

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija yra pagrindinė Lietuvos Respublikos Vyriausybės institucija, formuojanti valstybinę švietimo, mokslo ir studijų politiką. Jausdama atsakomybę dabarties visuomenei už ateities kartas, ministerija siekia visuomeninio susitarimo su įvairiomis interesų grupėmis.

Pasinaudodama visa galima ekspertize bei nuolat gilindama kompetenciją, ministerija kuria įstatymine bazę, yra atsakinga už procesus ir rezultatus, kurie:

- formuoja ugdymuisi palankias visuomenės nuostatas ir sudarančias sąlygas visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi besikeičiančioje demokratinėje visuomenėje;
- užtikrina visoms visuomenės grupėms lygias teises įgyti poreikius ir galimybes atitinkančią išsilavinimą;
- garantuoja švietimo ir studijų kokybę, atitinkančią Europos Sąjungos standartus bei paremtą tautos tradicijomis, pasaulio patirtimi ir naujausiomis technologijomis;
- skatina mokslo raidą, lemiančią Lietuvos ūkio technologijos pažangą;
- laiduoja darniai veikiančią švietimo, studijų ir mokslo infrastuktūrą.

2 priedas. Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus kreipimasis į vaizdo konferencijos dalyvius

Lietuva jungiasi į modernių Europos visuomenių gretą. Šiandien tos visuomenės tampa žinių visuomenėmis, visų jų ekonomika grindžiama žiniomis. Esminė tokių visuomenių egzistavimo ir būtina modernėjimo sąlyga - piliečių mokymasis visą gyvenimą.

Labai svarbu, kad Lietuva neatsilikytų, neliktų šių procesų nuošaly. Mūsų valstybei šiandien būtina perimti modernią švietimo patirtį, plėtoti nuotolinį mokymą, kūrybingai jungti formaliojo ir neformaliojo mokymosi

formas. Būtina paversti universitetus, kolegijas, profesines ir bendrojo ugdymo mokyklas atviromis mokymo įstaigomis, siūlančiomis kuo įvairesnes paslaugas visiems piliečiams, derinančiomis formalųjį ir neformalųjį mokymąsi.

Mokymasis visą gyvenimą - tai ne tik valstybės, bet ir visuomenės, verslo bendruomenės, pačių piliečių rūpestis. Valstybės užduotis - skatinti verslą ir visuomenės institucijas aktyviau dalyvauti kuriant šalyje nuolatinio mokymosi erdvę.

Linkiu kuo geriausios sėkmės visiems, kurie šio svarbaus darbo šiandien imasi.

Valdas Adamkus
Lietuvos Respublikos Prezidentas

Vilnius, 2001 metų birželis

3 priedas. Mokymosi visą gyvenimą memorandumo konsultacijų proceso koordinavimo komitetas

Algirdas Monkevičius - Koordinavimo komiteto pirmininkas, Švietimo ir mokslo ministras

Alvyda Burbienė - Lietuvos maisto pramonės darbininkų ir tarnautojų profesinės sąjungos švietimo koordinatore

Vincentas Dienys - Profesinio rengimo metodikos centro direktorius

Rimantas Kairelis - Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos viceministras

Romualdas Pusvaškis - Švietimo ir mokslo ministerijos Specialistų rengimo departamento direktorius

Vytautas Šileikis - Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų generalinis direktorius

Albertas Žalys - Švietimo ir mokslo ministerijos viceministras, Mokslo ir studijų departamento direktorius

4 priedas. Mokymosi visą gyvenimą memorandumo aptarimas Lietuvoje⁶

Eil.Nr.	Renginys	Dalyviai	Data/laikotarpis
1.	Koordinavimo komiteto steigimas	ŠMM, partneriai	2001 05 01
2.	Klausymynų rengimas	Darbo grupė	2001 05 01
3.	Nuolatinio mokymosi memorandumo prieinamumo užtikrinimas	ŠMM, švietimo institucijos	2001 05 25
4.	Aptarimas su užsienio kalbų mokytojais	Užsienio kalbų mokytojai	2001 05 05
5.	Aptarimas su neformaliojo suaugusiųjų švietimo atstovais	Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos nariai	2001 05 16
6.	Aptarimas su Trišale užimtumo komisija, Profesinio ugdymo taryba ir Lietuvos neformaliojo švietimo taryba	Komisijos ir tarybų nariai	2001 05 29
7.	Memorandumo skleidėjų – ekspertų rengimo seminaras	Nuolatinio mokymosi ekspertai	2001 05 30- 06 01
8.	Aptarimas su LR Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto nariais	Seimo nariai, LSŠA, mokslininkai	2001 06 11
9.	Aptarimas su studentų organizacijomis	Studentai	2001 05 23-06 11
10.	Aptarimas su formaliojo suaugusiųjų švietimo atstovais	Suaugusiųjų švietėjai, mokytojai, instruktoriai, tyrėjai	2001 06 15
11.	Dešimt regioninių aptarimų apskrityse	Vietos politikai, valstybės tarnautojai, profesinio mokymo atstovai, mokytojai, instruktoriai,	2001 06 12-26

		konsultantai	
12.	Baigiamoji diskusija, panaudojant nuotolinio mokymo tinklą	Įvairių tikslinių grupių atstovai	2001 06 28
13.	Aptarimų duomenų analizė, ataskaitos rengimas	Darbo grupė	2001 06 15-30

5 priedas. Institucijos, įtrauktos į Memorandumo aptarimą

I. Valstybės institucijos

Apskričių administracijos ir jų švietimo tarnybos
Lietuvos darbo birža
Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba
LR Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas
Savivaldybių merai, savivaldybių švietimo skyrių vadovai ir kiti valstybės tarnautojai
Švietimo ir mokslo, Ūkio, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

II. Trišalės komisijos ir socialiniai partneriai

Nacionalinis švietimo forumas
Lietuvos neformaliojo švietimo taryba
Pramonės, prekybos ir amatų rūmai
Profesinės sąjungos
Lietuvos profesinio mokymo taryba
Trišalė užimtumo komisija

III. Nevyriausybinių organizacijų

Lietuvos aukštesniųjų mokyklų asociacija
Lietuvos gimnazijų asociacija
Lietuvos kolegijų asociacija
Lietuvos profesinių mokyklų asociacija
Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija
Lietuvos žemės ūkio mokyklų asociacija
Lietuvos studentų sąjunga
Lietuvos "Žinijos" draugija
Trečiojo amžiaus universitetas

IV. Atskiros institucijos

Aukštesniosios mokyklos
Aukštosios mokyklos
Darbo rinkos mokymo centrai
Profesinės mokyklos
Suaugusiųjų mokyklos
Švietimo plėtotės centras

6 priedas. Nacionalinio švietimo forumo steigiamosios konferencijos rezoliucija

2001 metų birželio 26-27 d.

Mes, įvairių nevyriausybinių organizacijų, valstybinių įstaigų, žiniasklaidos, mokslo bei verslo atstovai, skelbiame Nacionalinio švietimo forumo įkūrimą. Forumas prisiima atsakomybę Lietuvoje įgyvendinti 2000 metų UNESCO organizuojamo Pasaulio švietimo forumo "Švietimas visiems" įsipareigojimus. UNESCO forume dalyvaujančios šalys nusprendė, kad būtina patenkinti kokybiškai naujo pagrindinio išsilavinimo poreikį, jį suprantant kaip visą gyvenimą trunkančio ugdymosi dalį, sudarančią žmogui prielaidas įsitraukti į visuomenės aktyvaus kūrimo procesą.

Pasaulyje vis plačiau įsigali laisvosios rinkos ekonomika ir spartėja globalizacija. Lietuva tampa bendros pasaulio ekonominės, informacinės, kultūrinės ir idėjų mainų erdvės dalimi, tačiau kartu atsiranda pavojingų valstybei tendencijų, kaip antai: socialinė diferenciacija, didėjantis dalies visuomenės skurdas, lėtas pilietinės visuomenės kūrimasis, mažėjantis gimstamumas. Tik nuosekliai atsinaujindamas švietimas gali sudaryti sąlygas teigiamai visuomenės kaitai, žmonių sėkmingam gyvenimui XXI amžiuje. Pagrindinis ugdymas yra vienas iš svarbiausių nacionalinės švietimo politikos prioritetų. Ugdymas Lietuvoje iki 16 metų yra ir privalomas, ir prieinamas. Tačiau suteikiamas išsilavinimas turi būti modernus ir kokybiškas, orientuotas į savarankiško ir atsakingo asmens, modernios pilietinės bendruomenės, žinių visuomenės ugdymo tikslus. Sudarydami sąlygas visiems įgyti pamatinių gebėjimų, žinių, socialinių įgūdžių bei praktinio veikimo galių, mažinsime skurdą, socialinę atskirtį, įgyvendinsime teisingumo

principą bei padėsime įgyti atsparumo įvairioms socialinio blogio apraiškoms.

Pagrindinį išsilavinimą teikiančios mokyklos turi būti patrauklios, atviros ir prieinamos visiems bet kurioje vietoje gyvenantiems įvairaus amžiaus žmonėms. Reikalinga jose visuotinai įdiegti informacines technologijas, užtikrinti profesinį konsultavimą, sudaryti bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo ir kitų demokratiniame gyvenime būtinų įgūdžių sąlygas, kad žmogus sėkmingai įsitrauktų į nuolat kintantį pilietinį, darbo rinkos ir verslo pasaulį. Mokytojai turi būti rengiami taip, kad gebėtų ugdyti šiuolaikines vaikų kompetencijas.

Nacionalinis švietimo forumas įsipareigoja per 2001-2002 metus parengti nacionalinį veiksmų planą aktualiausioms pagrindinio kokybiško ir visiems prieinamo išsilavinimo problemoms spręsti.

Forumas yra atvira erdvė, kviečianti veiksmingai partnerystei ir dialogui telkiant visas interesų grupes – šeimas, pedagogus, besimokančio jaunimo organizacijas, visuomenės institucijas, religines organizacijas, darbdavių, verslo ir valdžios atstovus, regioninius darinius, savivaldybių ir politinių partijų žmones.

Forumas glaudžiai bendradarbiaus su tarptautinėmis organizacijomis. Tikime, kad forumas taps valstybės švietimo politiką ir strategiją esmingai įtakančiu susivienijimu.

Manome, kad Lietuva, pirmoji šalis Europoje įsteigusi Nacionalinį švietimo forumą, galėtų telkti Baltijos regiono šalis bendram darbui UNESCO programai „Švietimas visiems“ įgyvendinti.

Rezoliucija apsvarstyta ir forumo narių 2001 metų birželio 27 d. patvirtinta.

Mindaugas Briedis, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos pirmininkas (parašas)

¹Lietuvos statistika. Švietimas. Statistikos departamentas, Vilnius, 2000

²Lietuvos darbo rinka skaičiais 1991-2000. Lietuvos darbo birža, Vilnius, 2001

³A Study of the Retail Sector in Lithuania, Vilnius, 2000

⁴Lithuanian Human Development Report. UNDP, Vilnius, 2000

⁵Raimondas Paškevičius. Žmogiškųjų išteklių vadyba privačiose įmonėse. Pirminė ataskaita. 2001

⁶Čia išvardinti visi renginiai, kurie vyko pagal patvirtintą programą (datos patikslintos). Be to, Memorandumas buvo pristatytas Nacionalinei švietimo tarybai, visų Lietuvos savivaldybių švietimo skyrių vedėjams Atviros Lietuvos Fondo organizuotoje konferencijoje, aptartas su aukštesniųjų mokyklų dėstytojais.